LUNDS UNIVERSITET

Engelska importord i svenskan

– en undersökning av användningen av direktlån och hybridlån i tre nummer av den svenska datortidskriften PC för Alla från åren 2001, 2011 respektive 2020.

Svenska, Språk- och litteraturcentrum
Handledare: Lisa Holm
Datum: 2020-05-27

Anders Löfgren
Språkkonsultprogrammet
SVEK63 Examensarbete

Sammanfattning

I denna undersökning kartläggs omfattningen och bruket av engelska importord i den svenska datortidningen PC för Alla från år 2001, 2011 respektive 2020. Materialet omfattar sammanlagt 83 080 ord redaktionell löptext jämnt fördelad över tre undersökta tidningsexemplar. Alla förekomster av engelska direktlån och hybridlån registrerades samt ordens ordklasstillhörighet och eventuella metaspråkliga markörer. Därutöver undersöktes hur stor andel och vilka av de engelska importorden som med tiden har kommit att etableras i Svenska Akademiens ordlista (SAOL), för att därigenom försöka förutse vilka samtida engelska importord som kan förmodas bli aktuella för etablering i den kommande femtonde upplagan av SAOL. Resultaten diskuteras i relation till tidigare studier om engelskans inflytande och ligger i linje med vad flera andra undersökningar har konstaterat, nämligen att inflödet av engelska importord i det svenska skriftspråket är tämligen konstant, dock något högre i specialgenrer som datortidskrifter.

Innehållsförteckning

1. Inledning....4

1.1 Frågeställningar....5

2. Teoretisk bakgrund....6

2.1 Perspektiv på främmande ord och lånord – importord som samlingsterm....6

2.2 Importstrategi och typer av importord....8

2.2.1 Importstrategins kännetecken: form och betydelse....9

2.2.2 Direktlån och hybridlån....9

2.2.3 Ett inskott om citatord och markerade importord....10

2.2.4 Begreppslån: översättningslån och betydelselån....11

2.2.5 Pseudolån....11

2.2.6 Konstruktionslån....11

2.3 Analyskategorier i undersökningen....12

3. Engelskan i svenskan – tidigare forskning....12

3.1 Kvantitativt inflytande....13

3.2 Integreringsgrad och psykologi....14

3.3 EIS-undersökningen 1985–1986....15

3.3.1 EIS-undersökningen – material och metod....15

3.3.2 EIS-undersökningen – resultat och slutsatser....15

4. Metod och material....16

4.1 Metodologiska överväganden....16

4.2 Historisk gränsdragning....17

4.3 Lexikala avgränsningar....18

4.4 Korpus och excerpering....20

4.4.1 Utjämning av skillnader i textomfång....20

4.4.2 Typord och löpord....21

5. Resultat....21

5.1 Importord per 1 000 löpord....21

5.2 Typord....22

5.3 Fördelning i procent mellan direktlån och hybridlån....22

5.4 Vanligaste importorden....23

5.5 Ordklasser....24
5.6 Procentandel markerade importord....25
5.7 Etablering i SAOL....26
6. Diskussion....28
6.1 Andel importord....28
6.2 Importordens ordklasstillhörighet....28
6.3 Fördelning mellan direktlån och hybridlån....29
6.4 Importordens markering....30
6.5 Importordens etablering i SAOL....30
6.6 Importord och den teknologiska utvecklingen....31
6.7 Framtidsutblick....32
Litteraturförteckning....34
Undersökt material....35
Bilagor....36

1. Inledning

På ledarsidan till februarinumret 2011 av den svenska datortidningen PC för Alla utreder chefredaktör Fredrik Agrén det han i rubriken kallar för ”mysteriet med paddan som inte hade något namn”. Frågan som dryftas i ledaren är vad man egentligen ska kalla den nya typ av pryl som ”ingen riktigt verkar ha klurat ut vad man ska ha till”, men som Agrén spår att ”vi allihop ganska snart kommer att undra hur vi någonsin klarade oss utan”. Snart tio år senare och med facit i hand vet vi att den ”padda” som företaget Apple nyss hade lanserat under produktnamnet Ipad, och den uppsjö av besläktade konkurrenter som den har gett upphov till, skulle komma att kallas för *surfplatta* – inte pekdator, läsplatta eller tablet-pc, som Agrén annars ventilerade på förslag, utan surfplatta. Huruvida surfplattan i våra dagar har fått den oumbärliga betydelse för människan som Agrén ponerade råder det nog delade meningar om. Få skulle väl dock förneka att en annan av Apples produkter, nämligen den datorliknande pryl med inbyggd telefon eller, om man så vill, telefonliknande pryl med inbyggd dator, som lanserades redan fem år före Ipaden under produktnamnet Iphone har gjort ett djupt och bestående avtryck på mänsklig samvaro och kommunikation. I det till dags dato senaste numret av PC för Alla kallas denna innovation för *smartphone*. Inte smarttelefon, teledator eller pc-lur, utan smartphone. Går man till decembernumret av PC för Alla med årgång 2001, alltså till en tid innan dagens smartphones och surfplattor hade sett dagens ljus, möts man på framsidan av en närbild på en telefonliknande grunka som för ett kisande öga år 2020 skulle kunna tas för just en smartphone. ”Nu är de här!”, utropar puffen som hör till bilden, men syftar då på ”de 5 första handdatorerna med mobiltelefon, e-post och Internet” som skulle lanseras lagom till julhandeln. Det året var det alltså varken smartphones eller surfplattor som stod för dörren, utan *handdatorerna* som gjorde entré, för att kort därefter också göra en ganska snabb sorti.

Poängen med ovanstående iakttagelse är att belysa de svårigheter som kan uppstå när världen befolkas av nya företeelser och föremål som behöver benämnas. Vilka termer ska vi använda för att tala om nya begrepp? Från vissa håll uttrycks det ibland en oro över att orden inte tycks räcka till. Istället för att utnyttja de ordbildningsmöjligheter som svenskan bjuder heter det att vi alltför lättvindigt lånar från det förhärskande världsspråket engelskan. Om vi inte är försiktiga riskerar denna benägenhet att tränga undan svenskan, varnar exempelvis Anders Q. Björkman (2019) i en krönika i Svenska Dagbladet. På annat håll är man inte lika orolig. Bättre vore det i själva verket om vi en gång för alla anammade engelskan och

slopade svenskan helt, har reklambyrå-vd:n Walter Näslund (2018) föreslagit i ett debattinlägg i branschtidningen Resumé.

Syftet med föreliggande uppsats är emellertid inte att ta ställning till engelskans vara eller icke-vara i det svenska språket. Klart är att vi alltid har lånat och alltid kommer att låna in ord och fraser från andra språk vid behov. Förr var det grekiskan och latinet som formade svenskan, därefter följde perioder av tyskt respektive franskt inflytande – och sedan slutet av andra världskriget är det engelskan som har utmärkt sig inom många domäner, inte minst den teknologiska. Nya innovationer påverkar naturligtvis språket, vilket ovannämnda begreppsambivalens i PC för Alla vittnade om när surfplattan var ny. Det är därför heller inte osannolikt att lånen av teknik- och datortermer från engelskan har ökat under de senaste två decennierna, eftersom inflödet av engelskklingande varumärken och produktnamn inom detta område har varit särskilt starkt under perioden i fråga. Varken språkvårdare eller språkbrukare har under pågående framstegsspurt hunnit med att sätta inhemska termer på alla nya produkter, tjänster och företeelser som har strömmat in, varför det engelska inflytandet har upplevts som starkare än vanligt. Syftet med den här studien är att undersöka de engelska importordens omfattning och bruk i genren datortidskrifter. Till grund för undersökningen ligger tre nummer av PC för Alla – nr 10/2001, nr 1/2011 och nr 4/2020 – med vars hjälp jag avser att besvara nedanstående frågeställningar.

1.1 Frågeställningar

a) Hur stor är förekomsten av engelska importord i PC för Alla från 2001, 2011 respektive 2020?
b) Vad utmärker importordens användningsmönster i respektive tidningsnummer?
c) Vilka ordklasser tillhör importorden?
d) Vilka av de engelska importorden i respektive nummer har, med facit i hand, blivit etablerade genom att upptas i den trettonde och fjortonde upplagan av Svenska Akademiens ordlista (SAOL)?
e) Baserat på d), vilka aktuella engelska importord kan vi förvänta oss kommer att bli etablerade genom att upptas i den kommande femtonde upplagan av SAOL?

2. Teoretisk bakgrund

2.1 Perspektiv på främmande ord och lånord – importord som samlingsterm

För den som vill undersöka ordlån till svenskan står det redan efter en kortare genomgång av litteraturen på området klart att det inte tycks finnas något etablerat begreppssystem att röra sig inom. Anledningen är att ämnet kan utforskas utifrån olika perspektiv som inte alltid är lätta att hålla isär, därför att de i viss utsträckning griper in i varandra och dessutom är öppna för subjektiva avvägningar. Edlund och Hene (2007:27) konstaterar i en ofta citerad universitetslärobok i ämnet att till och med forskare med samma teoretiska perspektiv kan använda sinsemellan olika termer. En liknande observation görs i förordet till *Prismas Främmande ord* (2008:5), i vilket det slås fast att alla ord som vi har fått in genom kontakten med andra länder brukar betecknas *lånord,* men att det ”[för övrigt inte finns någon] klar gräns mellan lånord, främmande ord och för den delen också inhemska (’hemtama’) ord”. I detta inledande avsnitt kommer jag därför att försöka redogöra för hur jag har landat i beslutet att använda termen *importord* som en gemensam, bredare benämning av det som annars utifrån olika perspektiv och med varierande precision har kallats för främmande ord och lånord.

I Verdandiskriften *Främmande ord i nusvenskan* (1962) tecknar Dahlstedt en översikt av hur termen främmande ord har brukats av språkvårdare genom historien. Termen användes länge, visar Dahlstedt, med den allmänna innebörden ’ord av främmande el. utländskt ursprung’, för att under den senare hälften av 1800-talet ge plats för en differentiering mot begreppet lånord (Dahlstedt 1962:6). Detta senare begrepp skulle av tradition komma att rymma sådana ord som formellt är så införlivade i svenskan att de inte längre är av uppenbart främmande ursprung – vilket aktualiserar det perspektiv som Mickwitz (2010:41) i en avhandling om morfologisk och ortografisk anpassning av engelska lånord kallar för *grad av integrering*. Perspektivet vilar på grundantagandet att lånorden på sin väg in i det svenska språket genomgår en bestämd process: De börjar som så kallade *citatord* (se Typer av importord i avsnitt 2.2, s. 8), används därefter under en period som främmande ord för att så småningom integreras och anammas i sådan grad att de kan klassificeras som lånord (jfr Ljung 1988:15–16; Chrystal 1988:16).

Dahlstedt (1962:15) ifrågasätter dock giltigheten av denna indelning i främmande ord och lånord, eftersom kategoriseringen bygger på en sammanblandning av ett nutida och ett historiskt perspektiv. Huruvida ett ord är främmande är en bedömning som görs av språkbrukaren utifrån ett nutidsperspektiv och har inget att göra med huruvida ordet ur

historisk synpunkt är av främmande ursprung eller inte, konstaterar Edlund och Hene (2007:40). Även ett så kallat *arvord*, det vill säga ett ord som har funnits i svenskan sedan urminnes tider (Edlund & Hene 2007:28), kan ju av en nutida språkbrukare upplevas som främmande både till form och betydelse, samtidigt som ett i hög grad integrerat lånord med ett historiskt främmande ursprung däremot kan kännas lika 'ursvenskt' som ett alldagligt arvord. Gränsdragningen borde därför egentligen inte gå mellan främmande ord å ena sidan och lånord å den andra, föreslår Dahlstedt (1962:15), utan mellan främmande ord och *hemtama ord*. I tabell 1 har jag, löst baserat på en tabellframställning i Edlund och Hene (2007:41), försökt åskådliggöra skillnaden mellan de nämnda perspektiven och deras huvudsakliga fokus. (De två sista perspektiven i tabellen, etablering och importstrategi, har ännu inte berörts, men förklaras närmare längre fram i detta och nästa avsnitt.)

TABELL 1: Perspektiv på lånord. (Jfr Edlund & Hene 2007:41.)

Perspektiv	**Fokus**
Historiskt perspektiv	Spåra importordens främmande ursprung etymologiskt.
Grad av integrering	Utreda importordens ortografiska och morfologiska anpassning till det svenska språksystemet.
Främmandegrad/hemtamhet	Undersöka huruvida importord upplevs som främmande eller hemtama av samtidens språkbrukare.
Etablering	Undersöka importordens etablering i auktoritativa källor som SAOL.
Importstrategi	Undersöka typer av importord baserat på vilka formella och innehållsliga sidor hos de främmande orden som importeras till svenskan.

En alternativ, om dock något ovanligare term, som ibland används i litteraturen för att undvika perspektivsammanblandning är *importord*. Den används av författare som menar att begreppet lånord antyder att det skulle vara möjligt att låna och sedan "lämna tillbaka" ord från det långivande språket, vilket exempelvis både Stålhammar (2010:22) och Birch-Jensen (2011:108), vars böcker i ämnet jag kommer att referera flitigt till, invänder mot. En viktigare aspekt av termen importord är dock att den har fått en bredare innebörd än främmande ord och lånord (Mattfolk 2011:14), som innebär att man "inte a priori behöver ta hänsyn till etableringsgraden[1] för ett specifikt lånord" (Mickwitz 2010:41) utan istället avser alla ord som är hämtade från ett annat språk (Nyström Höög 2005:12). Kanske skulle man kunna hävda att importord motsvarar den tidiga definition av främmande ord ('ord av främmande el.

1 Här tolkar jag Mickwitz användning av termen etableringsgrad i vid bemärkelse, dvs. att man på förhand inte behöver ta ställning till vare sig ordets grad av formell integrering i språksystemet eller till huruvida ordet upplevs som främmande eller hemtamt för en nutida språkbrukare. Termen avser alltså inte, såvitt jag förstår, huruvida ett ord har upptagits ('är etablerat') i ordlistor eller andra auktoritativa källor.

utländskt ursprung') som Dahlstedt (1962) har visat var vedertagen innan utkristalliseringen av termen lånord.

Jag har i insamlingen av mina data inte på förhand tagit hänsyn till grad av integrering i det svenska språksystemet, utan har räknat alla engelska ord och ordled som importerade, oavsett hur mycket eller litet orden i fråga har varit anpassade till svensk ortografi och morfologi. Inte heller har jag på förhand utrett ordens främmandegrad eller hemtamhet för språkbrukare i nutid. Istället har jag anlagt perspektivet *etablering* (se tabell 1, s. 7), vilket i praktiken innebär att de engelska ord i materialet som inte har funnits med i den vid tidpunkten för texternas tillblivelse senaste upplagan av SAOL har räknats som importord (se Historisk gränsdragning i avsnitt 4.2, s. 17). Med tanke på att de traditionella termerna främmande ord och lånord gör det svårt att hålla isär perspektiven och eftersom jag har bortsett från just de perspektiv som har gett upphov till de problematiska termerna, har jag i denna studie valt att använda den bredare och övergripande termen *importord* när jag talar om engelska ord i svenskan.

2.2 Importstrategi och typer av importord

Importord brukar i sin tur delas in i olika typer, och för att förstå klassificeringen av dessa måste vi här anlägga ytterligare ett perspektiv, närmare bestämt *importstrategi* (se tabell 1, s. 7). Det är nämligen, som Edlund och Hene (2007:32) påpekar, viktigt att skilja mellan process och produkt, där importstrategin motsvarar processen och importtypen produkten. Stålhammar (2010:22) gör en liknande distinktion mellan process och produkt genom att kalla själva importhandlingen för *ordlån* och produkten för *lånord*. För egen del har jag valt att använda termen *ordimport* när jag talar om processen, men eftersom termen import, trots att den är ett substantiv, snarare för tankarna till en process har jag valt att använda efterledet *lån* när jag talar om typer av importord. Jag tänker mig alltså att processen *ordimport* genererar produkten *importord*, under vilken det i sin tur kan sorteras in olika importtyper som har efterledet *lån*. Figur 1 på sidan 9 visar denna relation mellan process och produkt.

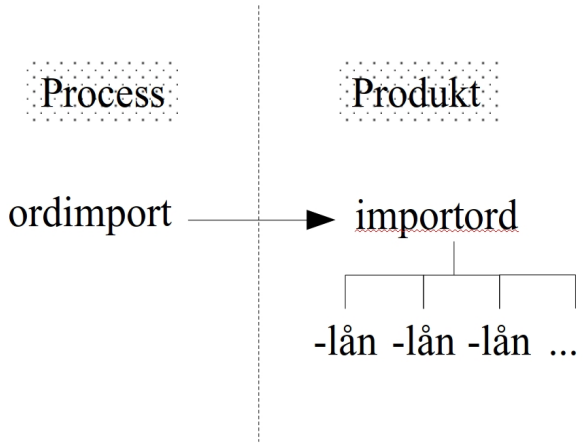

FIGUR 1: Processen *ordimport* genererar produkten *importord*, under vilken de olika importtyperna har efterledet *lån*.

2.2.1 Importstrategins kännetecken: form och betydelse

Vilken typ av importord som resulterar ur en given ordimport har som sagt att göra med vilken importstrategi som används, och denna kännetecknas av vilken eller vilka grammatiska och semantiska sidor hos det främmande ordet som importeras. Chrystal (1988:13) utgår i en inflytelserik avhandling om engelskan i svensk dagspress från den grundläggande indelningen mellan å ena sidan ordets uttryck och å andra sidan dess innehåll, med andra ord dess form och betydelse. Språkbrukaren har utifrån denna distinktion möjligheten att importera antingen det engelska ordets form *och* betydelse eller enbart betydelsen.

Här är det återigen värt att påminna om att olika författare rör sig med olika termer. Edlund och Hene (2007:33) använder till exempel termen *ordlån* för den importtyp som Ljung (1988:59) och Stålhammar (2010:23) benämner *direktlån*. Stålhammar behandlar samtidigt *blandlån* som en variant av direktlån, medan Edlund och Hene väljer att betrakta blandlån som en egen huvudkategori. I genomgången som följer har jag efter bästa förmåga försökt skapa viss reda i nomenklaturen. Jag har hämtat definitioner och exempel från flera olika källor för att, som vi ska se, nå fram till ett för uppsatsens ändamål användbart begreppsträd.

2.2.2 Direktlån och hybridlån

Om ett främmande ords morfem övertas mer eller mindre oförändrat i svenskan rör det sig om en ordimport som omfattar både ordets form och dess betydelse. Exempel på detta är ”entertainer”, ”deadline” och ”tajming” (Birch-Jensen 2011:163, 165). Importord som

resulterar ur denna typ av ordimport räknar jag till typen *direktlån*. Viktigt att poängtera när det gäller direktlån är att graden av formell integrering inte påverkar importtypen (Edlund & Hene 2007:33). Det innebär att exempelvis både ”sajt” och ”site” räknas (Stålhammar 2010:23), trots att den ena varianten är formellt mer integrerad än den andra sett till stavningen.

Möjligheten finns naturligtvis även att importera morfem från ett främmande språk och att av dessa bilda nya sammansättningar med inhemska lexikala enheter. Så är fallet med ord som ”drive-in-bio”, ”stretch-tyg” och ”top ten-lista” (Birch-Jensen 2011:120), där det ena ledet är importerat, men det andra ersatt av ett svenskt morfem genom substitution (Chrystal 1988:14). Detta slags ordimport resulterar i en typ av importord bestående av såväl importerade som inhemska inslag som brukar kallas för *hybridlån*. Många hybridlån antas fungera som ett slags inkörsport för lånord i svenskan, skriver Mickwitz (2010:81), eftersom de underlättar böjningen, i synnerhet när det engelska inslaget står som förled (Mickwitz 2010:80).

2.2.3 Ett inskott om citatord och markerade importord

Innan jag går vidare med att beskriva övriga importtyper är det här på sin plats att nämna en avgränsning som brukar göras mot så kallade *citatord.* Om vi anlägger perspektiven grad av integrering och främmandegrad/hemtamhet (se tabell 1, s. 7) antas alla importord, som vi har sett, följa ett bestämt mönster på sin väg in i svenskan. Ett citatord, vare sig det är ett direktlån eller ett hybridlån enligt ovan, är ur detta perspektiv ett ord som befinner sig i början på sin vandring mot integrering och hemtamhet, och som utöver ett främmande stavnings- och/eller böjningsmönster förses med typografiska markeringar för att synliggöra dess främmande ursprung (Chrystal 1988:16). Så är fallet när ett ord lanseras tillsammans med uttrycket *så kallad* (*s.k.*) eller, som namnet antyder, omges av citationstecken. I takt med att citatordet blir alltmer hemtamt, desto mindre tydligt markeras det som främmande, för att så småningom kanske till och med få svensk stavning (Ljung 1988:16) eller på annat sätt formellt integreras i språksystemet. Eftersom markering inte har med importstrategin att göra, utan är en indikation på ordets hemtamhet och formella integrering, räknar jag inte citatorden som en egen typ av importord. Det kan dock vara motiverat att redan här nämna att jag i resultaten och diskussionen (avsnitt 5 och 6) talar om det jag kallar för *markerade importord*, och att jag i det sammanhanget avser just citatord, men med en bredare betydelse än den traditionella (se Lexikala avgränsningar i avsnitt 4.3, s. 18).

2.2.4 Begreppslån: översättningslån och betydelselån

Ett annat slags ordimport sker när ett främmande ord importeras enbart till betydelsen, vilket kan ske på två olika sätt under den gemensamma beteckningen *begreppslån* (Birch-Jensen 2011:119). Den ena typen av begreppslån är *översättningslån*, som innebär att det främmande ordets morfem ersätts – översätts – med inhemska morfem, samtidigt som den inhemska ordbilden övertar den främmande betydelsen. Exempel på detta är ”hemsida” (av engelskans ”home page”) och ”nolltillväxt” (av engelskans ”zero growth”) (Stålhammar 2010:24).

Den andra undergruppen till begreppslån är *betydelselån*, som innebär att ett ord med en viss etablerad betydelse i svenskan får en ny eller utvidgad betydelse som lånas in från ett annat språk. Ett vanligt samtida exempel på detta är svenskans ”spendera” som till följd av engelskans inflytande har kommit att börja användas i den utvidgade betydelsen ’tillbringa tid’, från att länge ha haft den snävare innebörden ’göra av med pengar’ (av engelskans ’spend money’) (*Språket i P1* 2019). Ytterligare ett exempel är ordet ”operera” som i vissa sammanhang används med betydelsen ’sköta’ eller ’bedriva’ (’operera en verksamhet’) (Ljung 1988:78).

2.2.5 Pseudolån

En egendomlig typ av importord uppstår när ett främmande ord övertas till formen och tillskrivs en betydelse som det inte har på originalspråket. Ett klassiskt exempel på ett sådant *pseudolån* är ”freestyle” som på 1980- och 1990-talet användes som ett skenbart direktlån till svenskan, trots att det i engelskan inte fanns någon relation mellan termen och föremålet i fråga, nämligen den portabla kassettspelare som på engelska gick under varunamnet ”walkman” (Birch-Jensen 2011:120; Andersson 1999:43). Ett lika nostalgiskt exempel är ordet ”moviebox” som utan förlaga i engelskan användes som benämning på ”videobandspelare” (Birch-Jensen 2011:121). Mer aktuellt är exemplet ”after work” som många britter och amerikaner på Sverigebesök har vittnat om är en rent svensk och endast till formen inlånad benämning på kollegialt umgänge över en öl efter jobbet (*Dagens Nyheter* 2015).

2.2.6 Konstruktionslån

Värd att nämna är slutligen den typ av importord som brukar kallas för *konstruktionslån* och som innebär att främmande syntaktiska konstruktioner används i svenskan som vore de inhemska. Konstruktionslånen kan vara svåra att upptäcka, eftersom de inte nödvändigtvis röjer sitt främmande ursprung till formen. Som exempel kan tas konstruktionen ’Han visste

inte vad göra' (av engelskans 'He didn't know what to do') och tendensen att använda ett efterställt "någonsin" som förstärkning till ett superlativ, som i 'Deras största framgång någonsin' (av engelskans 'Their greatest success ever') (Ljung 1988:82).

2.3 Analyskategorier i undersökningen

Baserat på ovanstående genomgång av vilka importordstyper som resulterar av olika ordimportsstrategier kommer jag i föreliggande undersökning att utgå från analyskategorier enligt figur 2. Undersökningen begränsar sig, som framgår av de heldragna linjerna och fetmarkerade kategorierna, till två huvudsakliga importtyper: *direktlån* och *hybridlån*. I analys- och diskussionsavsnittet kommer jag som sagt även att behandla det som jag har valt att kalla för *markerade importord*, men, återigen, eftersom typografiska och andra former av markering inte har med importstrategin att göra, utan är en indikation på grad av integrering och främmandegrad, har jag inte tagit med markerade importord som en kategori i figur 2.

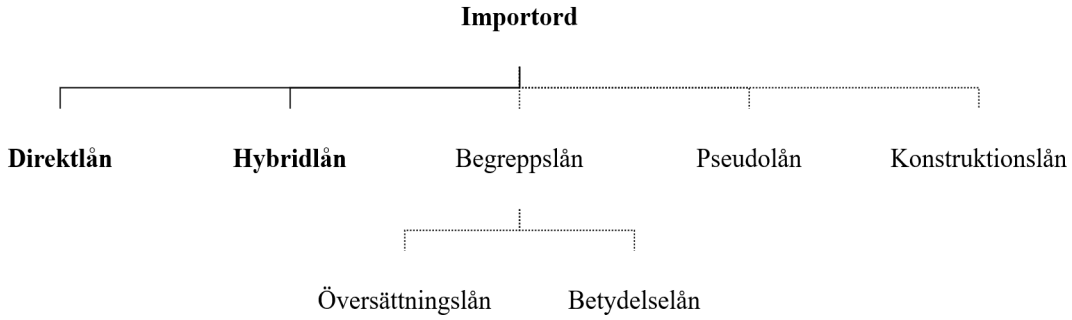

FIGUR 2: Analyskategorier. De heldragna linjerna markerar de importtyper som fokuseras i undersökningen, nämligen *direktlån* och *hybridlån*. De prickade linjerna visar importtypernas inbördes relationer.

3. Engelskan i svenskan – tidigare forskning

För att kunna dra några slutsatser av mina egna resultat är det nödvändigt att jämföra med tidigare undersökningar av engelskans inflytande på svenskan. Jag kommer i det här avsnittet att först gå igenom de allmänna slutsatser som har dragits av tidigare studier. Därefter kommer jag att referera de kvantitativa data som den för uppsatsens frågeställningar viktiga undersökningen *Engelskan i svenskan* (EIS) har genererat över förekomsten av engelska direktlån. EIS var i första hand en attitydundersökning som syftade till att kartlägga

språkbrukarnas mottagande av engelska importord i svenskan, men i samband med denna gjordes även en kvantitativ undersökning av frekvensen engelska direktlån i svenska tidningar och tidskrifter, varav en genre var datortidskrifter av just det slag som materialet i den här undersökningen tillhör.

3.1 Kvantitativt inflytande

Den oro som då och då uttrycks över att svenskan ska trängas undan av engelskan har gång på gång visat sig vara ogrundad. Beroende på hur man har mätt och vilka avgränsningar som har gjorts (mer om metodologiska överväganden i avsnitt 4.1) pekar i stort sett samtliga tidigare studier på att engelskans inflytande på svenskan är långt ifrån så omfattande som många föreställer sig.

Chrystal (1988:59, 201) drog i sin avhandling slutsatsen att den totala förekomsten av engelska lånord i svensk dagspress är 2,5 per 1 000 ord. I en tidigare undersökning baserad på ett textmaterial från 1965 undersökte Gellerstam (1973 i Birch-Jensen 2011:112–114; Chrystal 1988:23–24; Edlund & Hene 2007:63–66) hur stor andel av de 6 000 vanligaste orden i svensk tidningstext som hade engelskt ursprung, och fann att det rörde sig om cirka en halv procent (5 per 1 000 ord). Betydligt större, visade det sig, var inflytandet från tyskan, latinet och grekiskan. Edlund och Hene (2007:66) konstaterar med hänvisning till Gellerstams undersökning att de olika språkens andelar tycks stå i proportion till hur länge de har funnits i svenskan och att ”engelskan alltjämt intar en blygsam roll” (Edlund & Hene 2007:65) i jämförelse med de äldre språken.

Sedan Chrystal och Gellerstam gjorde sina undersökningar har andelen importord från engelskan förvisso ökat, men då bara med någon eller några få promille, skriver Josephson (2013:70) i boken *Ju: Ifrågasatta självklarheter om svenskan, engelskan och alla andra språk i Sverige*. I mer specialiserade textmaterial om datorer, ekonomi, golf eller rockmusik kan andelen vara högre, upp emot 10 per 1 000 ord (Josephson 2013:71). Jämtelid (1996:19–24) fann till exempel att direktlånen i artiklar om teater, film och musik från år 1965 respektive 1995 har ökat från cirka åtta till 12 ord per 1 000 ord löptext. Av de sammanlagt cirka 5 000 nyord som upptogs i den tolfte upplagan av SAOL år 1998 var dock bara cirka 3–4 procent engelska lånord, och av alla nya ord under 1980- och 1990-talet som med tiden har upptagits i SAOL är cirka 95 procent inhemska ordbildningar (Josephson 2013:70).

Viktigt att nämna är att en övervägande majoritet av alla importord är substantiv (Ljung 1988:93), det vill säga tillhör de öppna ordklasserna (Edlund & Hene 2007:11) som till sin beskaffenhet är mottagliga för nytillskott och nybildningar, utan att de slutna ordklasserna,

som har en grammatisk (Edlund & Hene 2007:11) och därmed systemupprätthållande funktion, för den sakens skull påverkas. En annan aspekt som ofta glöms bort är att parallellt med att nya ord importeras försvinner också en mängd daterade ord och uttryck. Birch-Jensen (2011:118) pekar till exempel på hur franskan under en period på 1700-talet förde med sig mängder av importord in i svenskan, varav dock långt ifrån alla blev särskilt långlivade eller etablerade i språkbruket. Att de engelska lånorden till mängden är på väg att äta upp svenskan tycks med andra ord, som Josephson (2013:73) uttrycker det, vara ”en vanföreställning”.

3.2 Integreringsgrad och psykologi

Med tanke på hur marginell den faktiska förekomsten av engelska importord tycks vara infinner sig frågan om varför engelskan ibland framställs som ett hot mot svenskan. Chrystal (1988:193) konstaterar att en viktig funktion hos de engelska lånen i hennes material är att sätta ord på företeelser som inte har någon inhemsk motsvarighet. Att namnge, kategorisera eller identifiera en företeelse torde också vara den vanligaste orsaken till att ord och uttryck importeras från andra språk, skriver Edlund och Hene (2007:71). Om man ser till den vandring som varje nytt lånord antas göra – från att först vara ett ointegrerat citatord till att med tiden bli ett mer eller mindre integrerat lånord – faller det sig naturligt att vår tids snabba inflöde av namn och varumärken med engelskt upphov sticker ut och drar uppmärksamheten till sig, eftersom många av importorden ännu är så nya att de når oss i ett skede av låg grad av integrering. Vi är helt enkelt mer medvetna om ord och uttryck som importerats under vår livstid, konstaterar Birch-Jensen (2011:116). I Chrystals (1988) undersökning visade sig hela 41 procent av de engelska lånorden vara just ointegrerade i bemärkelsen att de avvek från svensk ortografi och morfologi, och detta kan innebära att de engelska lånen rent psykologiskt upplevs som mer framträdande i svenskan än vad de faktiskt är, skriver Chrystal (1988:192). Om man därtill lägger det faktum att vi lever i en kultur som betraktar engelskan som ett högstatusspråk (Birch-Jensen 2011:117), vars säljkraft ofta utnyttjas medvetet i reklam och marknadsföring, blir det lättare att förstå varifrån oron för engelskan kommer. Samtidigt är det intressant, som Stålhammar (2010:24) har poängterat, att den ökande internationaliseringen har fört med sig att lånorden i större utsträckning än förr tycks accepteras i sin ursprungliga form. Även Jämtelid (1996:28) har noterat att det förr var vanligare med metaspråkliga markörer eller försök till översättningar. Dessa båda iakttagelser skulle kunna tyda på att de engelska importorden håller på att bli normaliserade i språkbruket

och i framtiden kanske inte kommer att uppfattas som lika framträdande, lika lite som importord från grekiskan, latinet eller tyskan är särskilt utstickande i dag.

Sammanfattningsvis tyder alltså all empiri på att svenskan på det stora hela står sig mot det engelska inflytandet, och att inslaget av engelska importord, även om det har ökat och kan vara mer framträdande inom vissa fält, upplevs vara högre än vad det faktiskt är.

3.3 EIS-undersökningen 1985–1986

Här följer nu en mer detaljerad redovisning av EIS-undersökningen som i mitten av 1980-talet utfördes vid engelska institutionen vid Stockholms universitet. Genomgången bygger helt och hållet på den översikt som Ljung (1988:86–101) tecknar i en på området ofta citerad populärvetenskaplig bok om det engelska inflytandet på svenskan under 1980-talet. En översikt av EIS-undersökningen finns även att ta del av i *Språkvård* (nr 1,1986:5–11).

3.3.1 EIS-undersökningen – material och metod

Till underlag för EIS-undersökningen låg sammanlagt 466 165 ord löptext fördelad på fyra genrer: dagstidningar (Expressen, GP, DN, NSD, SSD), datortidskrifter (Dator och Hobby, Min Hemdator), sporttidskrifter (Bilsport, Båtnytt, Sport&Fritid, SURF, Svensk Skidsport) och allmänna tidskrifter (Månadsjournalen, Damernas Värld). Typen av importord som undersöktes var engelska direktlån som ”ännu ej kommit med i den då aktuella upplagan av Svenska Akademiens ordlista (10:e uppl. 6:e tryckningen)” (Ljung 1988:86). Direktlånen räknades på två olika sätt: dels som tillhörande så kallade *lånordstyper* – det vill säga varje lån räknades endast en gång oavsett hur många gånger det användes i texten – dels som så kallade *låninstanser* – det vill säga varje lån räknades varje gång det användes. Baserat på låninstanser beräknades därefter inslaget av lån i texten mätt i låninstanser per tusen ord löptext.

3.3.2 EIS-undersökningen – resultat och slutsatser

I tabell 2 på sidan 16 redovisas resultatet av EIS-undersökningen per genre. Eftersom genren datortidskrifter är särskilt intressant att jämföra med resultaten av den föreliggande undersökningen är raden gråmarkerad i tabellen.

TABELL 2: Direktlån i svensk tidningstext enligt EIS-undersökningen (efter Ljung 1988:89).

Genre	Textomfång	Lånordstyper	Låninstanser	Inslag av lån i text
Dagstidningar	81 665	130	266	3,26/1 000
Datortidskrifter	49 828	219	964	19,30/1 000
Sporttidskrifter	142 527	174	392	2,75/1 000
Allmänna tidskrifter	192 145	216	352	1,83/1 000
TOTALT	**466 165**	**687**	**1 974**	**4,23/1 000**

Likt de andra refererade undersökningarna visar resultaten av EIS-undersökningen att det engelska inflytandet på svenskan är lågt: i genomsnitt drygt 4 importord per 1 000 ord, vilket är helt i linje med det intervall om 2,5 till 5 importord per 1 000 ord som resultatet av tidigare beräkningar har tenderat att ligga inom. Iögonfallande är dock inslaget av lån i genren datortidskrifter, som är fyra till fem gånger så högt som i de övriga genrerna. Det bör dock påpekas att inslaget av lån i texterna är baserat på låninstanser, alltså varje enskild förekomst av varje importord. Sett till lånordstyper, det vill säga när varje importord räknas endast en gång, sticker datortidskrifterna inte ut lika mycket. Det kan i sammanhanget vara värt att nämna den uppföljningsstudie som Ljung utförde något år efter EIS-undersökningen, och som inkluderade material från specialtidskrifter inom film, musik och ekonomi. Både film- och musikgenren visade sig i den senare undersökningen innehålla ett större inslag av lån än övriga genrer, varför Ljung (1988:96–97) konstaterar ”att det är i specialtidskrifterna som man kan vänta sig att finna de kraftigaste inslagen av engelska lån”. Samma tendens pekar även Jämtelids (1996) ovannämnda undersökning av texter inom musik, film och teater på.

För att helt kort summera den bild som undersökningarna om engelskans inflytande på svenskan tycks teckna kan vi alltså konstatera följande: Andelen importord är i allmänhet liten (2 till 5 importord per 1 000 ord löptext), men kan i genrer som avhandlar specialämnen som datorer, film, musik och teater vara högre sett till användningen (låninstanser), dock inte nödvändigtvis med avseende på blotta förekomsten (lånordstyper).

4. Metod och material

4.1 Metodologiska överväganden

Med få undantag har de flesta importordsundersökningar i svenskan fokuserat uteslutande på förekomsten av direktlån i skriftspråket (Chrystal 1988:18), eftersom direktlån är den

importtyp vars engelska ursprung är mest uppenbart, och därför att det finns såväl praktiska som etiska problem med att undersöka naturligt talspråk (Ljung 1988:59; Chrystal 1988:33). Även den som begränsar sig till en undersökning av importord i tryckt material ställs dock inför en del svårigheter.

För det första måste man av pragmatiska skäl göra en gränsdragning i tid. Många svenska ord kan ju i någon bemärkelse klassificeras som importord, beroende på hur långt bakåt i ett ords etymologi man tittar. Ljung (1988:14) nämner ”keps”, ”koks” och ”räls” som exempel på gamla engelska importord som en svensktalare av i dag knappast upplever eller klassificerar som sådana. En vanlig metod har därför varit att se på importorden ur ett etableringsperspektiv genom att dra gränsen vid ett visst år och med hjälp av ordlistor eller ordböcker kontrollera huruvida ett visst ord vid den givna tidpunkten var officiellt etablerat i svenskan eller inte (Mickwitz 2010:41).

För det andra måste man, när väl ett historiskt gränsår är fastställt, göra lexikala avgränsningar. Det handlar då om det som Josephson (2013:71) kallar för ”språkstatistikens bekymmer”. Ska till exempel egennamn och varumärken räknas? Ska längre fraser räknas, och i så fall som ett eller flera ord? Räknas engelska sammansättningar som ett ord eller flera? Resultaten och slutsatserna är naturligtvis avhängiga av svaren på dessa frågor, och det faktum att olika forskare har tillämpat varierande, mer eller mindre tydliga, gränsdragningskriterier innebär att det är svårt att jämföra resultaten av olika studier, konstaterar både Chrystal (1988:25) och Ljung (1988:56). I avsnitt 4.2 och 4.3 nedan redogör jag för den historiska gränsdragning och de lexikala avgränsningar som jag med ovanstående överväganden i åtanke har valt att använda i den här studien.

4.2 Historisk gränsdragning

Som jag nämnde i inledningen av uppsatsen har jag i den här undersökningen inte på förhand tagit hänsyn till vare sig ordens integreringsgrad eller främmandegrad. En anledning till det är att en undersökning baserad på dessa perspektiv skulle föra in ett ännu större mått av subjektivitet än vad som redan är fallet. Det skulle till exempel ha varit svårt att ta ställning till ordens främmandegrad annat än genom att komplettera med en attitydundersökning av något slag, vilket en uppsatsstudie av begränsad storlek som denna inte rymmer. En undersökning baserad på ordens grad av integrering skulle i sin tur förutsätta en studie i ortografi och morfologi som inte heller ryms i formatet.

I stället har jag med Chrystal (1988) och Ljung (1988) som förebilder gjort en gränsdragning baserad på etablering i SAOL som auktoritativ källa: Alla ord med engelskt

ursprung, oavsett integreringsgrad eller främmandegrad, som finns belagda i PC för Alla nr 10/2001, nr 1/2011 och nr 4/2020, men som vid tidpunkten för respektive nummers utgivning *inte* var upptagna i den senaste upplagan av SAOL, har jag räknat som importord. Det innebär att alla engelska importord i nr 10/2001 har kontrollerats mot den 12:e upplagan av SAOL från 1998 (SAOL 12), alla importord i nr 1/2011 mot den 13:e upplagan från 2006 (SAOL 13) och, slutligen, alla importord i nr 4/2020 mot den 14:e upplagan från 2015 (SAOL 14). Engelska importord som har funnits med i respektive SAOL-upplaga har betraktats som etablerade och därför uteslutits ur beräkningarna. Av detta följer till exempel att ordet ”pc” (initialförkortning av engelskans ”personal computer”) har räknats som ett importord i nr 10/2001, men inte i nr 1/2011 och nr 4/2020, eftersom ordet är etablerat sedan SAOL 13 från 2006.

Det är viktigt att hålla i åtanke att det som jag räknar som importord i undersökningen alltså är direkt beroende av de principer som redaktionen för respektive upplaga av SAOL har arbetat utifrån. Jag har inte närmare granskat eventuella skillnader mellan de olika SAOL-upplagorna när det gäller de grunder på vilka nya engelska importord har upptagits i ordlistan. Sådana eventuella skillnader i redaktionens arbetssätt kan dock naturligtvis ha påverkat de siffror som har räknats fram i denna undersökning.

4.3 Lexikala avgränsningar

Som direktlån har jag räknat alla engelska importord vars form- och betydelsesida har lånats in direkt, utan hänsyn till ortografisk eller morfologisk integrering. Exempelvis har jag räknat båda orden ”dejt” och ”equalizer”, trots att det ena har försetts med försvenskad stavning, medan det andra har bevarat sin ursprungliga form. Jag har inte räknat produktnamn som ”Bullguard” (en säkerhetsprogramvara) eller ”Windows” (operativsystemet), och inte heller företagsnamn som ”Facebook” och ”Apple” eller geografiska namn som ”New York”. Initialförkortningar som ”pc” och ”qos” har räknats som ett enda ord, även när de har skrivits ut som ”personal computer” eller ”quality of service”. Datorkommandon som ”Save” och ”Open” har inte räknats, och inte heller hänvisningar till skärmtext (t.ex. ”No Content”) i redaktionellt material innehållande tips och trick, guider eller bruksanvisningar. Anledningen är att orden i sådana sammanhang är just hänvisningar till externa texter, snarare än naturliga förekomster i tidningstexten. När tidningens skribent hänvisar till ett datorprograms ”Save”-knapp är det, menar jag, egentligen i det omnämnda datorprogrammet som ordet förekommer, inte i tidningen, och därför har jag valt att utelämna sådana förekomster.

Som hybridlån har jag räknat alla sammansättningar bestående av både engelska och svenska för- och/eller efterled. Exempel är ”gratisappar” bestående av ett svenskt förled med engelskt efterled, och ”surroundsoundanläggning” bestående av ett (eller två) engelskt förled med ett svenskt efterled.

När det gäller markerade importord har jag utgått från den traditionella definitionen av citatord (se avsnitt 2.2.3, s. 10), men utvidgat den. Utöver typografiska markeringar som citationstecken eller uttrycket *så kallad* (*s.k.*) har jag räknat ett importord som markerat när det har presenterats i faktarutor eller med förklarande upplysningar inom parentes eller i anslutning till det redaktionella materialet. Det har nämligen inte varit helt ovanligt att i artiklar om nya produkter eller tjänster hitta små ordlistor eller ordförklaringar till hjälp för läsaren.

Slutligen några reflektioner som gäller gränsfall i klassificeringen. För det första har jag inte tagit med engelska inslag som har använts som rena stilgrepp. I ett reportage om rymdorganisationen Seti i nr 10/2001 används på ett ställe uttrycket ’Seti, phone home!’ som en blinkning till åttiotalsfilmklassikern *E.T.* av Steven Spielberg. Visserligen säger populärkulturella referenser något om engelskans inflytande på svenskan, men jag anser att det är en annan typ av frågeställning än de som jag vill besvara i den här uppsatsen. Till gränsfallen hör även, för det andra, namn och förkortningar på tekniska standarder och protokoll. Det har inte varit enkelt att ta ställning till initialförkortningar av slaget ”adsl” (”asymmetric digital subscriber line”) eller tekniska gränssnitt som ”Firewire” och ”Thunderbolt”, som i grund och botten är varumärken, men som har kommit att börja användas som så kallade *eponymer* (Stålhammar 2010:24) eller *appellativer* (Chrystal 1988:28), det vill säga de har med tiden blivit vedertagna begrepp med en bredare innebörd än det ursprungliga varumärket. Med tanke på hur litet det totala antalet importord i materialet är har jag i de flesta fall valt att inkludera gränsfall av det senare slaget. Historien har ju visat att även mycket tekniska termer med tiden kan få fäste i allmänspråket och bli etablerade – det gäller bland annat ”led” och ”usb” som numera används helt naturligt av även den mest tekniskt ointresserade. Jag har även räknat versioner av tekniska standarder, exempelvis ”usb” och ”usb 2.0”, som separata ord. Rimligheten i detta är inte helt självklar, men med tanke på att exempelvis filformaten ”mp3” och ”mp4” är differentierade i vanligt språkbruk är det, menar jag, motiverat att avgränsa orden så.

4.4 Korpus och excerpering

Till grund för undersökningen ligger tre nummer av PC för Alla, som enligt egen utsaga på webbplatsen är ”Sveriges största och mest lästa datortidning” (*PC för Alla* 2020). Jag har gått igenom tre olika nummer utgivna med cirka tio års mellanrum: decembernumret 2001, februarinumret 2011 och aprilnumret 2020. Tanken har varit att göra jämna nedslag i tidskriftens historiska utgivning under de senaste tjugo åren för att kartlägga eventuella samband mellan andelen importord och den teknologiska utveckling som har ägt rum under perioden i fråga. Materialet omfattar totalt 116 671 ord redaktionell text, inklusive artikelrubriker men exklusive bildtexter. Tidningsomslag, annonser, innehållsförteckningar, korsord och tekniska specifikationer, till exempel i anslutning till produktrecensioner, har inte tagits med i materialet; det har däremot läsarbidrag i form av inskickade frågor och brev. Ordantalet i respektive tidning har räknats fram manuellt av mig personligen, varför en felmarginal på några hundra eller till och med tusen ord bör förutsättas. Med tanke på det relativt stora ordomfånget borde dock, på det stora hela, beräkningarna i avsnitt 5 inte vara nämnvärt påverkade av den mänskliga felfaktorn.

4.4.1 Utjämning av skillnader i textomfång

PC för Alla nr 10/2001 visade sig när jag hade räknat färdigt vara nästan dubbelt så långt som de två andra numren (53 710 ord jämfört med 35 233 ord i nr 1/2011 och 27 728 ord i nr 4/2020). Därför beslöt jag, för att få fram ett rättvisande resultat, att göra två olika beräkningar till grund för resultaten. Den ena beräkningen baserades på varje nummers faktiska textomfång, medan den andra beräkningen baserades på ett balanserat textomfång om cirka 27 700 ord ur varje tidning. I avsnitt 5 nedan redovisas endast resultaten av beräkningen baserad på ett balanserat textomfång, eftersom jag bedömer att denna är mer tillförlitlig än beräkningen baserad på faktiskt ordantal. Det balanserade textomfånget har jag fått fram genom att i nr 10/2001 och nr 1/2011 göra ett urval om cirka 9 200 ord från tidningarnas början och framåt, cirka 9 200 ord centrerade kring tidningarnas mittpunkt och, slutligen, cirka 9 200 ord från tidningarnas sista sida och bakåt. Förhoppningen är att detta urval av tre ungefär lika stora textavsnitt (omfattande sammanlagt 83 080 ord) med ungefär samma spridning i varje tidning ska kompensera för eventuella skevheter till följd av ett ojämnt textomfång.

4.4.2 Typord och löpord

Slutligen en anmärkning om uppdelningen i typord och löpord. För att undvika sammanblandning med importtyper (direktlån och hybridlån) har jag när jag redovisar uppgifter om det som Ljung (1988) kallar för lånordstyper valt att använda den vedertagna termen *typord*. När jag använder denna term är det alltså med betydelsen att importorden har räknats enbart den första gången de förekommer i tidningen. När jag avser varje instans av varje importord, det vill säga det som Ljung kallar för låninstanser, använder jag istället termen *löpord*.

5. Resultat

Siffrorna till grund för resultaten som här nedan redovisas i diagramform finns att ta del av i tabell 5 och tabell 6 bland bilagorna i slutet av uppsatsen. Bilagorna omfattar även tabell 7 som är en fullständig förteckning över alla registrerade importord i undersökningen.

5.1 Importord per 1 000 löpord

Sammanlagt registrerades 696 importord i hela textomfånget om 83 080. Det motsvarar i genomsnitt 8,38 löpord per 1 000 ord löptext och, som framgår av figur 3, är skillnaden mellan tidningsnumren påfallande liten. Flest importord innehåller nr 10/2001 (8,50 per 1 000 ord löptext), följt av nr 1/2011 (8,44 per 1 000 ord löptext) och slutligen nr 4/2020 (8,19 per 1 000 ord löptext). Skillnaderna mellan numren är så små att det är tveksamt om de är värda att alls beakta som skillnader. Snarare är det likheten som sticker ut.

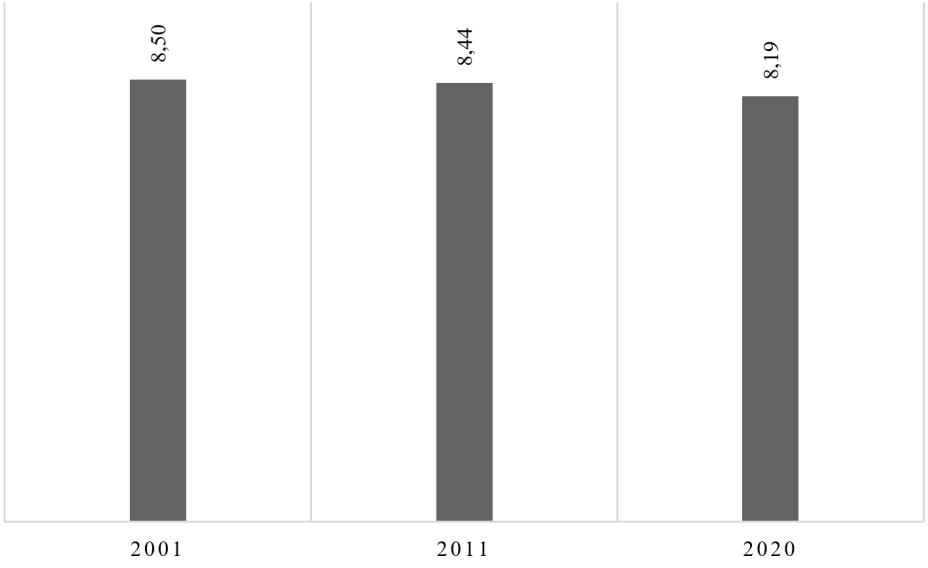

FIGUR 3: Importord per tusen ord löptext, beräknat på ett balanserat textomfång.

5.2 Typord

Om vi ser till antalet typord i varje nummer visade sig, som framgår av figur 4, nr 1/2011 innehålla flest (85 stycken), följt av nr 1/2001 (73 stycken) och slutligen nr 4/2020 (71 stycken). Antalet i nr 1/2011 är utmärkande jämfört med antalet i de andra numren.

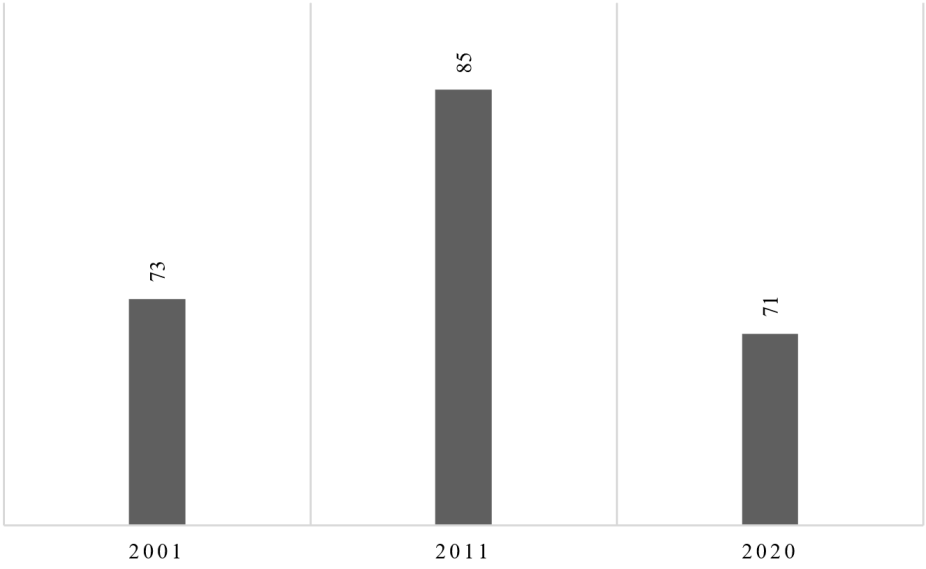

FIGUR 4: Antal typord i respektive tidningsnummer, beräknat på ett balanserat textomfång.

5.3 Fördelning i procent mellan direktlån och hybridlån

Fördelningen mellan direktlån och hybridlån är jämnast i nr 10/2001, där knappt 49 procent av importorden utgörs av direktlån och drygt 51 procent av hybridlån. I nr 1/2011 är andelen direktlån cirka 44 procent och andelen hybridlån cirka 56 procent. Förhållandet är närmast identiskt i nr 4/2020 som innehåller knappt 43 procent direktlån och drygt 57 procent hybridlån. Figur 5 på sidan 23 åskådliggör fördelningen i respektive tidningsnummer.

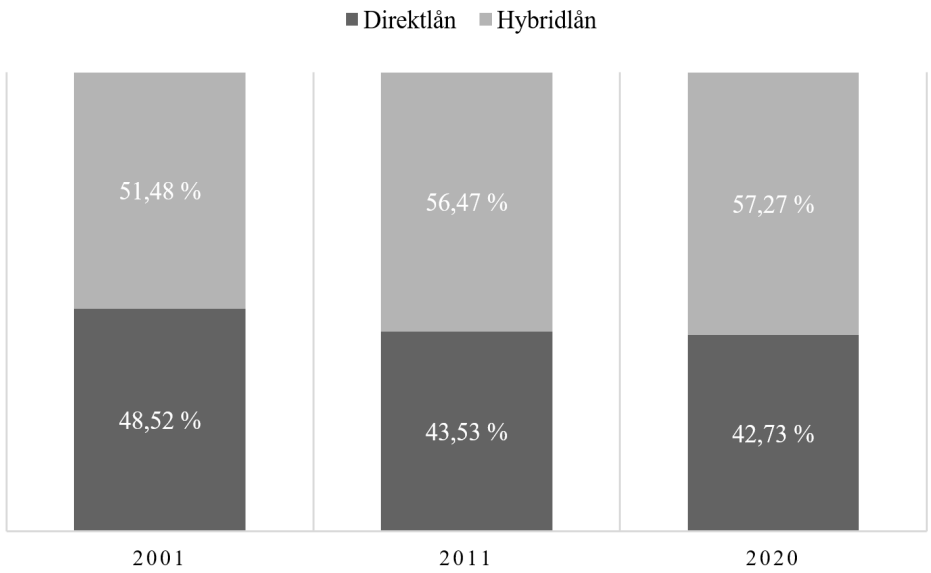

FIGUR 5: Fördelning i procent mellan direktlån och hybridlån, beräknat på ett balanserat textomfång.

De flesta hybridlånen i samtliga nummer är sammansättningar med ett engelskt förled, inte sällan i form av en initialförkortning eller en teknisk standard, exempelvis ”pdf-dokument” och ”flash-minne” (nr 1/2011). I undantagsfall förekommer hybridlån med ett engelskt efterled, som i ”mejl-fetch” (nr 1/2011).

5.4 Vanligaste importorden

I tabell 3 presenteras de tjugo vanligaste importorden i varje tidning.[2]

TABELL 3: Frekvenstabell över de vanligaste importorden i PC för Alla nr 10/2001, nr 1/2011 och nr 4/2020.

Nr 10/2001	Löpord	Nr 1/2011	Löpord	Nr 4/2020	Löpord
pc	14	usb-minne	16	vpn-tjänst	17
mp3	12	usb-hubb	12	tracker	11
cookies	12	appar	10	gps-tracker	10
wav-filer	10	smartphone	6	vpn	8
mp3-filer	9	wifi	6	meshrouter	6
dvd-spelare	7	usb-kabel	5	wifi	5
dejt	6	app	4	wifi 6	4
spam	4	usb	3	wifi 6-router	4
Bluetooth	4	p2p	3	ssd	3
mp3-spelare	4	Flash	3	plugga in	3
chatt	4	hdmi	3	steamer	3

2 Vissa justeringar har gjorts för att få fram en någorlunda rättvisande frekvenstabell. Till exempel har bestämda artiklar gjorts om till obestämda och en del pluralisformer gjorts om till singularis och vice versa, för att t.ex. ”usb-minne” och ”usb-minnet” ska räknas som samma ord i frekvenstabellen.

gps	4	facerape	3	vpn-funktion	3
Bluetooth-produkter	3	tablet-pc	2	geofencing	3
standbytid	3	pdf-dokument	2	meme	3
mp3-format	3	lcd-skärm	2	ip68-klassad	2
cacheminne	3	Blu-ray	2	Flash-spel	2
wav-format	3	usb-kontakt	2	gaming-ultrabook	2
header	2	ftp	2	ultrabook	2
usb 2.0	2	http	2	bloatware	2
usb	2	zero day-virus	2	amoled	2

Som framgår av tabellen hör orden ”pc”, ”mp3”, ”cookies”, ”wav-filer” och ”mp3-filer” till de mest använda importorden i nr 10/2001. I nr 1/2011 är ”usb-minne”, ”usb-hubb”, ”appar”, ”smartphone” och ”wifi” de mest frekventa. Att ”usb-minne” och ”usb-hubb” sticker ut antas dock bero på att orden är överrepresenterade i en längre artikel som handlar om att omvandla en usb-datormus till ett usb-minne. De mest använda importorden i nr 4/2020 är ”vpn-tjänst”, ”tracker”, ”gps-tracker”, ”vpn” och ”meshrouter”. Precis som med ”usb-minne” och ”usb-hubb” i nr 1/2011 är det möjligt att ”gps-tracker” och ”tracker” är överrepresenterade till följd av en längre artikel som handlar om just gps-spårare. Värt att påpeka är att tabellen skulle ha sett något annorlunda ut om jag hade bortsett från svenska efterled och istället behandlat exempelvis ”mp3” och ”mp3-filer” som samma ord.

5.5 Ordklasser

I alla tre nummer är substantiv den dominerande ordklassen bland löporden, med en sammantagen andel på 95 procent. Nr 10/2001 innehåller fem verb – ”dejta” (två löpord), ”blinddejta”, ”vobbla” och ”betatestas” – och två adjektiv – ”wearable” och ”lossy”.
Nr 1/2011 innehåller två verb – ”pushas” och ”plugga in” – och därutöver fyra adjektiv – ”jailbreakad”, ”bootbar” (två löpord) och ”sql-baserat”. Nr 4/2020 innehåller sju verb – ”plugga in” (tre löpord), ”roota” (två löpord) och ”cracka” (två löpord) – samt nio adjektiv – ”ruggade”, ”hdr10+-certifierade”, ”ip68-klassad” (två löpord), ”cpu-krävande”, ”always-on”, ”ip-klassad”, ”lite” och ”rootade”. Sammantaget utgör, som framgår av figur 6 på sidan 25, importorden ur andra ordklasser än substantiv i respektive nummer 2,95 procent (nr 10/2001), 2,59 procent (nr 1/2011) och 7,05 procent (nr 4/2020). Nr 4/2020 innehåller alltså fler löpord ur andra ordklasser än substantiv jämfört med de andra numren.

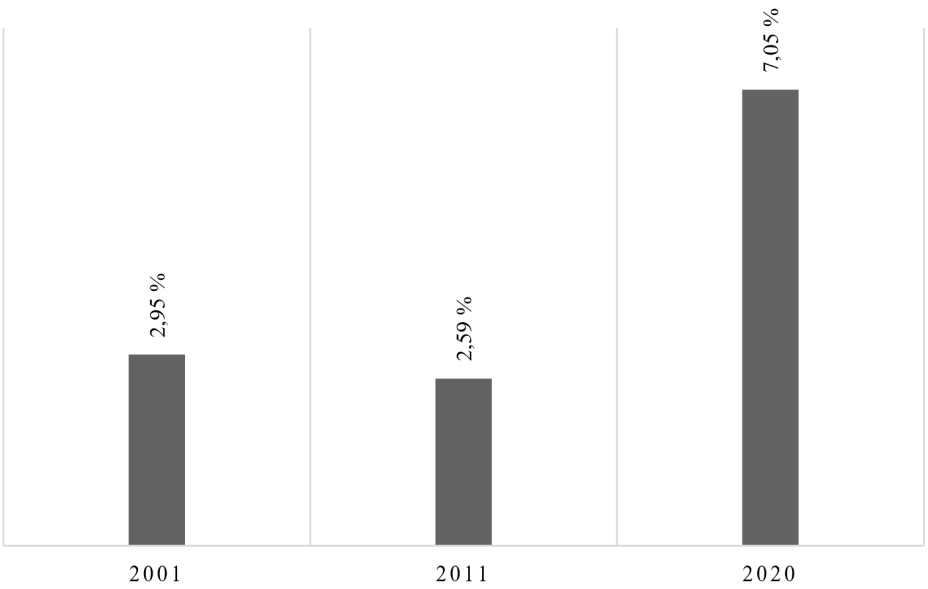

FIGUR 6: Procentandel importord som tillhör andra ordklasser än substantiv, beräknat på ett balanserat textomfång.

Räknat i typord blir förhållandet detsamma – som framgår av figur 7 är det fortfarande nr 4/2020 som sticker ut, med 15,49 procent av alla typord tillhörande andra ordklasser än substantiv.

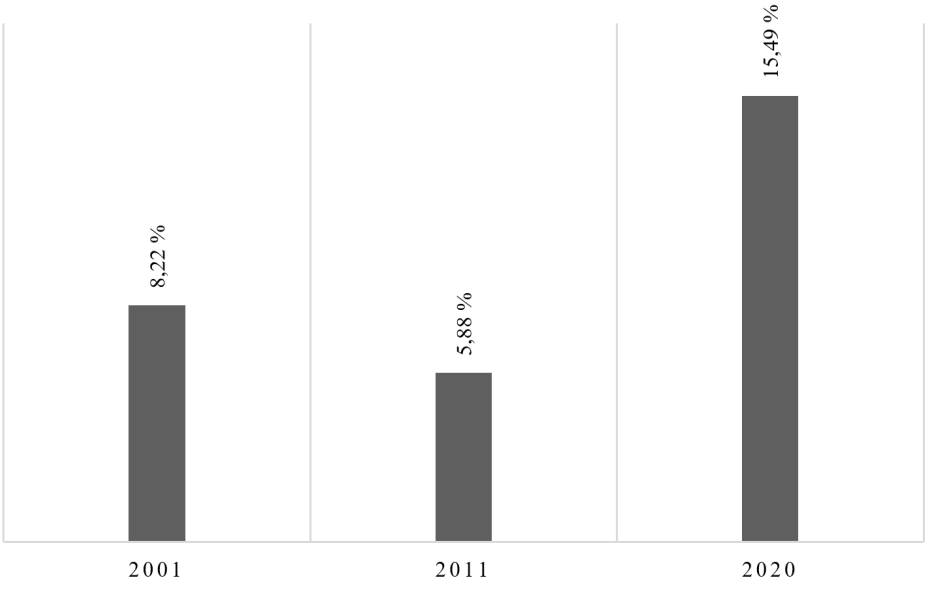

FIGUR 7: Procentandel typord som tillhör andra ordklasser än substantiv, beräknat på ett balanserat textomfång.

5.6 Procentandel markerade importord

Av alla registrerade löpord är omkring 10 procent markerade. Siffran är, som framgår av figur 8, påfallande konstant mellan alla tre nummer.

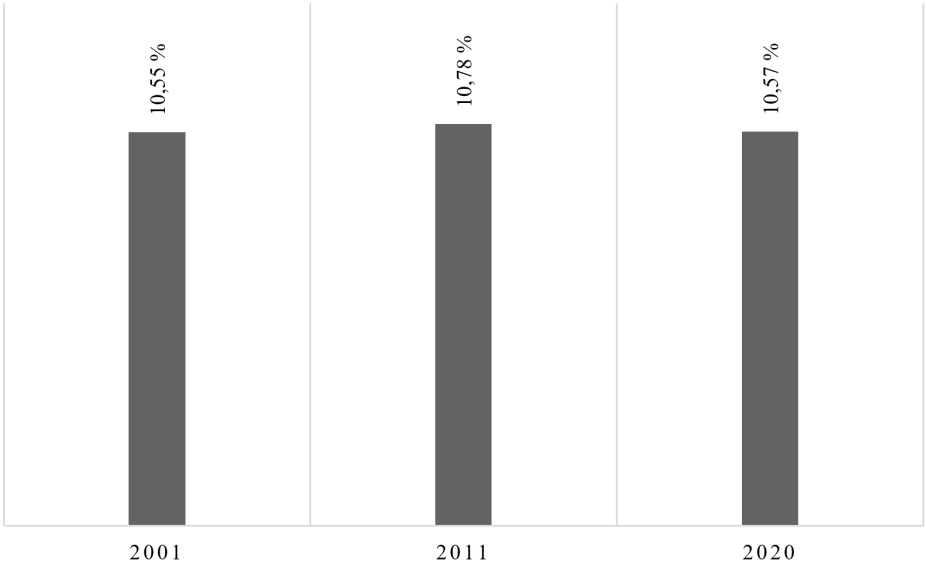

FIGUR 8: Procentandel markerade importord, beräknat på ett balanserat textomfång.

De markerade orden kännetecknas av att det omges av citationstecken, som i verbet ”pushas” (nr 1/2011) och adjektivet ”wearable” (nr 10/2001). Ibland lanseras ett ord med uttrycket *så kallad* (*s.k.*), antingen istället för eller i kombination med citationstecken, som i ”Komprimeringstekniken är så kallad ’lossy’” (nr 10/2001). Ett annat exempel är ”always-on” (nr 4/2020) som markeras med uttrycket *av typen*. Andra markerade importord åtföljs av en svensk översättning eller förklaring inom parentes, som i ”jailbreakad (upplåst)” (nr 1/2011). Slutligen räknas som markerade sådana ord som antingen i löptext eller i anslutande faktarutor har förklarats mer ingående. Det gäller ofta mycket tekniska termer, som ”sip (session initiation protocol)” (nr 1/2011) och ”ups (uninterruptible power supply)” (nr 10/2001).

Intressant att lyfta fram är ett slags omvända markeringar, där en svensk term förses med en förklaring på engelska. Så är till exempel fallet när en läsare i nr 10/2001 skriver in om ”Winamp-skal” och känner sig nödgad att i en parentes förklara att ”skal” syftar på engelskans ”skins”. I nr 4/2020 introduceras termerna ”utpressningsprogram” och ”annonsprogram” med de engelska termerna ”ransomware” respektive ”adware” inom parentes.

5.7 Etablering i SAOL

I tabell 4 på sidan 27 listas de importord (typord) ur nr 10/2001 och nr 1/2011 som har kommit att upptas i den vid tidpunkten för texternas tillblivelse *nästa* upplaga av SAOL, det vill säga SAOL 13 från 2006 för nr 10/2001 och SAOL 14 från 2015 för nr 1/2011. När det

gäller nr 10/2001 har även importord som har kommit att upptas två upplagor fram, det vill säga i SAOL 14, tagits med, exempelvis ”usb” och ”surround”. Att ordet ”usb” står i kursiv är för att markera att det förekommer i både nr 10/2001 och i nr 1/2011, men att det etablerades först i SAOL 14.

TABELL 4: Importord i PC för Alla nr 10/2001 och nr 1/2011 som har upptagits i SAOL.

Importord som upptagits i SAOL 13 (2006)	**Importord som upptagits i SAOL 14 (2015)**
Ur nr 10/2001	
pc	*usb*
mp3	lan
spam	surround
shareware	gps
headset	
wap	
sms	
standby	
dvd	**Totalt: 4 (5,48 procent)**
popup	**Ur nr 1/2011**
chatt (substantiv)	*usb*
cache	smartphone
pixel	pdf
dejt	beta
smiley	app
vobbla (verb)	sim-kort
cookie	community
plug-in (substantiv)	lagg
	ip
Totalt: 18 (24,66 procent)	**Totalt: 9 (10,59 procent)**

Av typorden i nr 10/2001 har 24,66 procent (18 stycken) upptagits i nästa upplaga av SAOL, medan ytterligare 5,48 procent (4 stycken) har blivit etablerade i SAOL två upplagor fram. Av typorden i nr 1/2011 har 10,59 procent (9 stycken) kommit att upptas i nästa upplaga av SAOL.

Intressant att notera är att flera av importorden i nr 10/2001 som har upptagits i SAOL 13 hör till de tjugo mest frekventa orden i tabell 3, exempelvis ”pc”, ”mp3”, ”dejt” och ”chatt”. Detsamma gäller ord i nr 1/2011 som har upptagits i SAOL 14: ”smartphone”, ”pdf” och ”app” hör alla till de mest frekventa importorden i tabell 3.

6. Diskussion

6.1 Andel importord

På det stora hela ligger undersökningen av engelska importord i PC för Alla från år 2001, 2011 och 2020 i linje med vad tidigare studier har visat. Den genomsnittliga förekomsten på 8,38 importord per 1 000 ord löptext är förvisso en aning högre än det intervall om 2,5 till 5 importord per 1 000 ord löptext som tidigare studier har tenderat att befinna sig inom. Med tanke på att PC för Alla hör till specialgenren datortidskrifter är denna iakttagelse dock att förvänta, eftersom det är just i specialtidskrifter inom musik, film, teater och teknik som importorden har visat sig vara vanligast.

Snarare är det en aning förvånande att förekomsten av engelska importord i PC för Alla är så liten i jämförelse med i de datortidskrifter som Ljung (1988) undersökte i samband med EIS-undersökningen. I den uppmättes i genren datortidskrifter hela 19,30 importord per 1 000 ord löptext. En tänkbar förklaring kan vara att hemdatorn som företeelse ännu var ganska ovanlig i slutet av åttiotalet och att de engelska termer som förekom i EIS-materialet var betydligt mer okända för den allmänna språkbrukaren än vad liknande termer är i dagens nästan helt datoromslutna samhälle. I takt med att människor har blivit mer bevandrade i den nya tekniken har det gått snabbare för språkvårdande instanser som SAOL att fånga upp det engelska språkgodset och göra det till etablerat. Samtidigt är det värt att återigen påminna om att resultatet i den här undersökningen bygger helt på det ganska snäva kriterium som innebär att så fort ett ord har upptagits i SAOL är det inte längre att betrakta som ett importord. Denna gränsdragning är uppenbart problematisk. Vissa skulle nog till exempel hävda att ett ord som *smartphone* fortfarande är mer engelskt än svenskt, trots att det numera går att slå upp i SAOL 15. Ett ords engelska ursprung upphör ju inte med att det upptas i ordlistan. Det faktum att datortidskrifterna i EIS-undersökningen hette *Min Hemdator* och *Dator och Hobby* säger ändå, menar jag, något om den samhällsutveckling som har ägt rum fram till i dag. Sveriges största datortidning på 2000-talet heter *PC för Alla* – en i grunden teknisk term importerad från engelskan (”pc”) används nu i namnet på en datortidning som inte begränsar sig till målgruppen hobbyister, utan riktar sig till en bred allmänhet (”alla”).

6.2 Importordens ordklasstillhörighet

Importorden i PC för Alla nr 4/2020 sticker ut i ett viktigt avseende, nämligen när det gäller ordklasstillhörighet. I alla tre nummer dominerar, som väntat, substantiven: Endast mellan 2 och 3 procent av löporden i nr 10/2001 och nr 1/2011 hör till andra ordklasser än substantiv,

medan andelen i nr 4/2020 är cirka 7 procent, med en särskild övervikt av adjektiv. Även räknat i typord utmärker sig nr 4/2020 jämfört med de två andra numren. Det är viktigt att komma ihåg att undersökningen bygger på tre enstaka observationspunkter och att inga slutsatser kan dras om de nummer av PC för Alla som har getts ut under de år som inte har undersökts. Om vi ändå tillåter oss att spekulera skulle den högre andelen importord ur andra ordklasser än substantiv i nr 4/2020 kunna tyda på en växande tolerans för det engelska inflytandet. Även om huvudverb och adjektiv hör till de föränderliga öppna ordklasserna har det en djupare verkan på språket när dessa ordklasser befolkas av importord. Det faktum att verb som ”cracka” och ”roota” samt adjektivet ”rootad” används helt utan metaspråkliga markörer i nr 4/2020 kan, om man vill, tolkas som att läsarna har blivit alltmer vana vid engelskan under årens lopp. Man kan nämligen konstatera att endast ett av alla markerade importord i nr 4/2020 (adjektivet ”lite”) hör till andra ordklasser än substantiv. I nr 10/2001 är däremot adjektiven ”wearable” och ”lossy” markerade, i nr 1/2011 verbet ”pushas” och adjektivet ”jailbreakad”. Materialet är naturligtvis för litet för att kunna säga något om signifikansen av dessa iakttagelser – men det vore intressant att i en framtida studie undersöka eventuella skillnader i hur importord av olika ordklasser markeras eller inte markeras i löptext. Hypotetiskt skulle en minskad tendens att markera verb och adjektiv kunna peka på en ökad acceptans för engelskans utbredning i svenskan.

6.3 Fördelning mellan direktlån och hybridlån

I samtliga av de undersökta tidningarna är hybridlånen en aning fler än direktlånen. Detta är föga förvånande med tanke på att hybridlånen, som Mickwitz (2010:81) har påtalat, antas fungera som ett slags inkörsport för importord i svenskan. Hybridlån med engelskt förled är helt enkelt lättare att infoga i det svenska språksystemet, eftersom eventuell böjning kan ske genom det redan integrerade svenska efterledet. Alldeles oproblematiska tycks dock inte hybridlånen vara, vilket en insändare i nr 1/2011 illustrerar. Signaturen ”Torsten” upplyser redaktionen om att ”[p]c betyder ju personal computer och att det är rent ut sagt löjligt av en expert att skriva [pc-dator]. Persondatordator”. Till svar får insändaren att det visserligen är önskvärt att undvika ”dubbla förkortningar”, men att begripligheten ur läsarsynpunkt är viktigare än korrektheten. Just i datorvärlden är hybridlånen sannolikt ett tacksamt sätt för textproducenter att lansera nya begrepp. De engelska termerna är ofta initialförkortningar av tekniska standarder eller eponymer av varumärken som är tämligen behändiga att sätta samman med ett svenskt efterled, som i ”vpn-tjänst”, ”usb-minne” och ”pdf-dokument”. Endast i undantagsfall har hybridlånen ett engelskt efterled, som i exemplet ”mejl-fetch”.

6.4 Importordens markering

Jag har kortfattat berört importordens markering i diskussionen om ordklasser, men om vi nu ser till markering överlag är omkring 10 procent av alla importord markerade, oavsett vilket av de tre numren som undersöks. En hel del av de markerade orden i nr 10/2001 har kommit att upptas i SAOL 13 och SAOL 14. Det rör sig då uteslutande om substantiv som ”cookies”, ”lan” och ”cache”. Alla dessa är i tidningen markerade med uttrycket *så kallad* eller presenteras tillsammans med en kortare förklaring – inget av orden som har kommit att upptas i SAOL markeras alltså med citationstecken. Det gäller även det enda markerade ordet i nr 1/2011 som har etablerats i SAOL 14, nämligen ”appar”, vilket även det lanseras i tidningen med uttrycket *så kallad*. Citationstecken tycks alltså vara reserverat för importord av en mer tillfällig art, till exempel de verb och adjektiv som vi såg exempel på i diskussionen om ordklasser. Jämtelid (1996:28) har noterat en avtagande benägenhet att använda metaspråkliga markörer av nya direktlån, men den här undersökningen har inte kunnat visa på någon sådan utveckling – andelen markerade oetablerade importord är inte färre i det senaste numret av PC för Alla från 2020 än i det äldsta från 2001. För att kunna undersöka den faktiska utvecklingen skulle det dock ha varit nödvändigt att inkludera betydligt fler nummer från betydligt fler årgångar för att därigenom kunna urskilja en eventuell tendens till högre eller lägre grad av markering.

6.5 Importordens etablering i SAOL

I den mån SAOL lyckas med ambitionen att spegla det samtida språkbruket borde också de mest använda importorden vara de som till slut blir etablerade i ordlistan. Resultatet i den här undersökningen tyder på att så är fallet. ”Pc”, ”mp3”, ”dejt” och ”chatt” används flitigt i PC för Alla 2001 och har allihop kommit att upptas i nästa upplaga av SAOL. Detsamma gäller ”smartphone”, ”pdf” och ”app” som hör till de mest frekventa importorden i nr 1/2011 och varav samtliga numera är etablerade i SAOL 14.

Det finns dock ett par intressanta undantag. ”Usb” förekommer, som vi har sett, bland de vanligaste termerna redan i nr 10/2001, men det skulle dröja ända till 2015 och SAOL 14 innan ordet upptogs i ordlistan. Ett annat undantag är ”Bluetooth”, som hör till de tio mest använda löporden i nr 10/2001. Vi vet i dag att denna innovation, även om den inte är lika aktuell som den en gång i tiden var, har följt med ända till våra dagar och att den i allmänspråket brukar ta formen av ett direktlån. Mot den bakgrunden är det anmärkningsvärt att begreppet, när det väl upptogs i SAOL 14 år 2015, etablerades som ett översättningslån under termposten ”blåtand”. Båda dessa exempel vittnar om att språkbruket och språkvården

inte alltid håller jämna steg. Ett undantag i den andra riktningen är ”smartphone”, som sedan SAOL 14 är etablerat i formen av ett direktlån. Visserligen uppmanas i en anmärkning den som slår upp ordet att hellre använda ”smartmobil”, men det faktum att den oförändrade engelska formen ”smartphone” på så kort tid har etablerat sig i SAOL är märkvärdigt, inte minst i jämförelse med hanteringen av termerna ”Bluetooth” och ”blåtand”.

6.6 Importord och den teknologiska utvecklingen

Användningen av importord sett till andelen löpord är, visar resultaten, närmast identisk mellan de undersökta tidningsnumren. Utmärkande är dock att antalet typord i nr 1/2011 är större än i både nr 10/2001 och nr 4/2020. Frågan som infinner sig är, för att återkoppla till uppsatsens inledning, om skillnaden har att göra med ett slags ’framstegsspurt’ som kan sägas ha utlösts av lanseringen av Apples Iphone år 2007. I nr 1/2011 tycks det, vilket ledarartikeln som refereras i inledningen också vittnar om, ha funnits en medvetenhet kring svårigheten att sätta ord på alla de nya föremål och företeelser som strömmade in. Även om det är ren spekulation är det intressant att fundera över om det större antalet typord i nr 1/2011 beror på ett större behov av att importera engelska benämningar på produkter och tjänster som ännu var ganska nya på den svenska marknaden. Återgången i nr 4/2020 till ungefär samma antal typord som i nr 10/2001 skulle i så fall, även detta på spekulationsbasis, kunna tyda på att normkällor som SAOL har hunnit ifatt utvecklingen, så att importord som år 2011 fortfarande var oetablerade nu har hunnit att bli det.

Överlag är det med facit i hand slående i vilken hög grad importorden tycks spegla samtiden. I 00-talets början var mp3-filen på allas läppar, vilket syns i frekvenstabellen i tabell 3. Hemdatorn hade sedan mitten av 1990-talet slagit igenom på allvar, men kallades av de flesta för ”pc”. På gång var ett nytt lagringsmedium – dvd-skivan – som skulle ersätta de daterade vhs-banden och cd-skivorna. En ny anslutningsstandard med beteckningen ”usb” skymtade också i horisonten. Tio år senare i nr 1/2011 syns varken ”mp3” eller ”dvd” till i listan över de mest använda importorden. De har istället ersatts av produkter som speglar det uppkopplade och strömmande samhället – smartphones, appar och wifi. Det nya lagringsmediet efter dvd-skivan heter ”Blu-ray”, medan ”usb”, som bara flyktigt omnämndes 2001, år 2011 tycks ha slagit rot ordentligt. Om vi ser till det senaste numret av PC för Alla har internetrelaterade fenomen som ”vpn (virtual private network)” en framträdande ställning. Det trådlöst uppkopplade samhället syns fortfarande bakom utbredda termer som ”wifi” och tekniska produkter som ”meshrouter”. Även ”gaming”-fenomenet verkar, föga överraskande, ha fått fäste i språket.

6.7 Framtidsutblick

I frågeställningarna i inledningen undrade jag vilka av dagens oetablerade importord som, baserat på tidigare mönster, kan tänkas få en plats i nästa upplaga av SAOL. Om frekvenslistan i tabell 3 ger någon indikation kan vi med hjälp av den konstatera att ”vpn” borde stå näst på tur till etablering. I takt med att människor har blivit mer medvetna om vikten av säkerhet och integritet på webben har denna från början specialiserade term, som till för några år sedan var mest känd för yrkesverksamma på it-området eller en och annan ljusskygg hacker, tagit steget in i vardagsspråket. Det faktum att den engelska termen är en initialförkortning som lätt kan sättas samman med svenska efterled talar ytterligare för att den, förutsatt att tekniken förblir aktuell, är här för att stanna.

En annan samhällsutveckling som, av tabell 3 att döma, går att skönja i språket är intresset för spårningsteknik. I allt från mobiltelefoner till hundhalsband och skidpjäxor sitter det numera spårsändare som med hög precision meddelar sina geografiska koordinater. Den pågående covid19-pandemin har i ännu högre grad aktualiserat behovet av att kunna följa och rapportera var människor befinner sig. Därför är det inte osannolikt att ”tracking” i dess olika former så småningom etablerar sig i svenskan. Tänkbara alternativ som ”spåra” och ”övervaka” finns förvisso, men har traditionellt använts med en annan innebörd, som i ”kameraövervakning”.

Även ”gaming” och ”gamer” borde ligga högt upp på ordboksredaktionens lista. Trots att termerna inte hör till de absolut vanligaste i det undersökta materialet är de redan så pass utbredda i språkbruket att ord som ”datorspelande” snart (om inte redan) kommer att låta ålderdomliga. Dagens datorspelande och tv-spelande är, menar många, en livsstil och kultur (Erlandsson 2011) i djupare bemärkelse än vad de befintliga svenska termerna lyckas förmedla. En sporadisk datorspelare är inte nödvändigtvis en ”gamer”, lika lite som en skateboardåkare alla gånger är en ”skejtare”. Här tycks det alltså finnas ett nytt behov av differentiering för att kunna sätta ord på fenomen i vår omgivning.

På verbfronten kan det möjligen vara dags för en utvidgad betydelse av ”plugga (in)” som, utöver den traditionella betydelsen ’täppa till’ eller ’läsa för att lära in fakta’, ofta används med betydelsen att koppla en kontaktförsedd kabel till ett kontaktuttag. Historien har visat att även termer med mycket gamla anor kan återaktualiseras med nya betydelser när behovet uppstår. Ett exempel är ordet ”lagga”, som i SAOL 12 och SAOL 13 har betydelsen ’sätta laggband på el. tillverka laggkärl’, men som sedan SAOL 14 nu också syftar på

omständigheten att datorn ’går segt, hackar’. Mot bakgrund av detta borde en liknande utveckling för ”plugga in” vara fullt möjlig.

En något djärvare spådom är att framtidens engelska importord i ännu större utsträckning än i dag kommer att vara sprungna ur produkt- och varunamn som degenererat till eponymer och appellativer. Stålhammar (2010:24) nämner ”podd” som ett nutida exempel på ett allmänspråkligt ord med en bredare betydelse än sitt ursprung i produktnamnet ”Ipod”. På liknande sätt ser vi att Intel-varumärket ”ultrabook” används i PC för Alla 2020 som en beteckning på tunna bärbara datorer i största allmänhet. En liknande funktion fyllde termen ”netbook” under 00-talet som benämning på extra små laptops. I takt med att innovationer blir mera specialiserade behövs det fler och ännu mer specifika termer i språket – och det är inte en alltför vild gissning att åtminstone några promille av dessa framtida nyord kommer att komma till oss från engelskan.

I skrivande stund ryktas det att Apple inom en snar framtid kommer att lansera produkten Apple Glass (Rossignol 2020), ett par digitala glasögon med inbyggd ”augmented reality” och uppkoppling till 5g-nätverket. Om Apple lyckas lika bra på glasögonmarknaden som på telefon- och surfplattemarknaden bör vi räkna med att snart få se en uppsjö konkurrerande tillverkare och varumärken. Vilka nya främmande och inhemska termer som kan tänkas behövas för att i framtiden tala om denna stundande glasögonrevolution återstår att se.

Litteraturförteckning

Andersson, H. (1999). *Vokabler på vandring: ordimport till Sverige under tusen år*. Lund: Studentlitteratur

Birch-Jensen, J. (2011). *Från rista till chatta: svenska språkets historia*. 2., rev. uppl. Malmö: Jörgen Birch-Jensen

Björkman, A.Q. (2019). Trots brexit – dags att slopa svenskan? *Svenska Dagbladet*. 16 mars. https://www.svd.se/trots-brexit--dags-att-slopa-svenskan/i/utvalt/om/svengelska-spraket (Hämtad 2020-05-25)

Chrystal, J-A. (1988). *Engelskan i svensk dagspress = English in Swedish daily newspapers*. Diss. Stockholm : Univ.

Dagens Nyheter (2015). After work ett svenskt påhitt. 11 mars. https://www.dn.se/ekonomi/after-work-ett-svenskt-pahitt/ (Hämtad 2020-05-25)

Dahlstedt, K-H., Bergman, G. & Ståhle, C-I. (1962). *Främmande ord i nusvenskan*. 2. uppl. Stockholm: Läromedelsförlagen

Edlund, L-E. & Hene, B. (2007). *Lånord i svenskan: om språkförändringar i tid och rum*. [Ny utg.] Stockholm: Norstedts akademiska förlag

Erlandsson, A. (2011). Datorspel upphöjs av Smithsonian. *Svenska Dagbladet*. [Blogg]. 23 februari. http://blog.svd.se/digitalt/2011/02/23/datorspel-upphojs-av-smithsonian/ (Hämtad 2020-05-26)

Främmande ord: 25 000 lånord och deras ursprung. [Ny uppl.] (2008). Stockholm: Norstedts Akademiska

Josephson, O. (2013). *Ju: ifrågasatta självklarheter om svenskan, engelskan och alla andra språk i Sverige*. 4. uppl. Lund: Studentlitteratur

Jämtelid, K. (1996). *Engelska lånord förr och nu: en jämförande studie av tidningsartiklar från 1965 och 1995*. Uppsala: Univ.

Ljung, M. (1988). *Skinheads, hackers & lama ankor: engelskan i 80-talets svenska*. Stockholm: Trevi

Mattfolk, L. (2011). *Attityder till det globala i det lokala: finlandssvenskar om importord*. Oslo: Novus

Mickwitz, Å. (2010). *Anpassning i språkkontakt: morfologisk och ortografisk anpassning av engelska lånord i svenskan*. Helsingfors: Finska, finskugriska och nordiska institutionen, Helsingfors universitet

Nyström Höög, C. (2005). *Teamwork? Man kan lika gärna samarbeta: svenska åsikter om importord*. Oslo: Novus

Näslund, W. (2018). Swedish is a terrible tool in a globalized world. *Resumé*. 30 november. https://www.resume.se/alla-nyheter/opinion/swedish-is-a-terrible-tool-in-a-globalized-world/ (Hämtad 2020-05-25)

Rossignol, J. (2020). 'Apple Glass' Rumored to Start at $499, Support Prescription Lenses, and More. *Macrumors*. 19 maj. https://www.macrumors.com/2020/05/19/apple-glasses-price-prescription-lenses-rumors/ (Hämtad 2020-05-26)

Språket i P1 (2019). Omg! Svenskarna talar svengelska. [Radioprogram] Sveriges Radio. 2 december, kl. 14.04. https://sverigesradio.se/avsnitt/1404561 (Hämtad 2020-05-25)

Språkvård : Tidskrift utgiven av Svenska språknämnden nr 1 1986. (1986). Stockholm: Esselte Studium. http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:sprakochfolkminnen:diva-913 (Hämtad 2020-05-25)

Stålhammar, M. (2010). *Engelskan i svenskan: åttahundra år av lånade ord och språkliga influenser*. 1. uppl. Stockholm: Norstedt

Svenska Akademiens ordlista över svenska språket. (1998). 12. uppl. Svenska Akademien och Göteborgs universitet, Institutionen för svenska språket. http://spraakdata.gu.se/saolhist/ (Hämtad 2020-05-26)

Svenska Akademiens ordlista över svenska språket. (2006). 13. uppl. Svenska Akademien och Göteborgs universitet, Institutionen för svenska språket. http://spraakdata.gu.se/saolhist/ (Hämtad 2020-05-26)

Svenska Akademiens ordlista över svenska språket. (2015). 14. uppl. Svenska Akademien och Göteborgs universitet, Institutionen för svenska språket. http://spraakdata.gu.se/saolhist/ (Hämtad 2020-05-26)

Undersökt material

PC för Alla – den begripliga datortidningen, nr 10 december 2001

PC för Alla – före, under och efter ditt it-köp, nr 1 februari 2011

PC för Alla – digitala hemmet, nr 4 mars/april 2020

Bilagor

TABELL 5: Siffror till grund för diagrammen i avsnitt 5.

Tidningsnummer	Textomfång	Typord	Löpord	Inslag av lån i text
Nr 10/2001	27 876	73	237	8,50/1 000
Nr 1/2011	27 476	85	232	8,44/1 000
Nr 4/2020	27 728	71	227	8,19/1 000
TOTALT	**83 080**	**229**	**696**	**8,38/1 000**

TABELL 6: Löpordens fördelning i direktlån, hybridlån, substantiv, verb, adjektiv och markerade importord.

	Nr 10/2001	Nr 1/2011	Nr 4/2020	Totalt
Löpord	237	232	227	696
varav direktlån	115	101	97	313
varav hybridlån	122	131	130	383
varav substantiv	225	226	211	662
varav verb	5	2	7	14
varav adjektiv	7	4	9	20
Markerade löpord	25	25	24	74

TABELL 7: Registrerade importord i PC för Alla nr 10/2001, nr 1/2011 och nr 4/2020. Kursivering anger markerade importord. Fetstil anger annan ordklass än substantiv.

	Nr 10/2001		**Nr 1/2011**		**Nr 4/2020**	
Antal	**Direktlån**	**Hybridlån**	**Direktlån**	**Hybridlån**	**Direktlån**	**Hybridlån**
1	spam	pc-tidning	usb	*tablet-pc*	*open source*	ip68-klassificering
2	spam	mp3-sajter	smartphone	tablet-pc	ip68	**ip68-klassad (adj.)**
3	header	sql-kommandon	smartphone	smartphone-marknaden	**ruggade (adj.)**	ip68-klassning
4	spammarnas	*abuse-avdelning*	bloatware	pdf-fil	*Android-app*	**ip68-klassad (adj.)**
5	header	*mailto-länk*	bios	pdf-dokument	*video high-light reel*	amoled-historier
6	spamming	sharewareprogram	p2p	hdmi-gränssnitt	Flash	quad hd+-upplösning
7	spam	Bluetooth-produkterna	p2p	betaversionen	hubben	**hdr10+-certifierade (adj.)**
8	ra	Bluetooth-pryl	p2p	app-marknad	gaming-ultrabook	octa-core-processor
9	mp3	Bluetooth-produkter	*peer to peer*	netbook-marknaden	ultrabook	Flash-spel
10	mp3	Bluetooth-tomten	smartphone	hdmi-anslutning	ultrabook	Flash-spel
11	spam	Bluetooth-anslutningarna	tablet	multitouchskärm	ssd	rfid-etikett
12	pc	Bluetooth-prylar	wifi	hdmi- och usb-anslutningar	fps	Zigbee-hubben
13	ftp	Bluetooth-headset	wifi	gddr5-minne	ssd	firmware-uppdatering
14	Bluetooth	Bluetooth-tekniken	usb	sim-kort	wifi 6	ultrabookklass
15	headset	Bluetooth-produkter	wifi	gratisappar	bluetooth 5	gaming-pc
16	Bluetooth	*betaversioner*	wifi	pdf-läsaren	4k-amoled	gaming-dator
17	Bluetoothadapter	cd-r-skivor	wifi	*sandbox-teknik*	oled	gaming-tradition
18	Bluetooth	Burnproof-tekniken	appar	pdf-dokument	bloatware	thunderbolt 3-port
19	cd-r-skivor	usb-porten	***pushas* (v.)**	qvga-skärm	accelerometer	pci express-funktion
20	cd-rw	zip-läsare	nfc	vga-kamera	***always-on* (adj.)**	ips-panel
21	usb 2.0	pc-försäljningen	*near field communication*	ssl-certifikat	amoled	cpu-kraft
22	usb 2.0	pc-försäljningen	***jailbreakad* (v.)**	lcd-skärm	amoled	ddr4-minnen
23	usb 1.1	Bluetooth-stöd	appar	lcd-skärm	hdr10+	gaming-krav
24	cd-r	standbytid	apparna	usb-, mp3- och mp4-anslutningar	***lite* (adj.)**	**cpu-krävande (adj.)**
25	usb	*warez-sajt*	apparna	mp3	*super steady OIS*	ultrabookformat
26	usb	dvd-brännare	Flash	mp4	wifi	gamingburk
27	Dualband	dvd+rw-tekniken	Flash	hd-video	ethernet	ddr4-typ
28	wap 1.1	dvd-format	community-app	amoled-skärm	wifi 6	pci express-kort
29	gprs	mp3-format	bluetooth	hd-film	wan	4-k-oled-panel
30	sms	mp3-spelare	smartphone	hd-uppspelning	wpa	amoled-typ
31	aac	popup-reklam	*bmi*	mkv-filmer	wifi	4k-oled-skärm
32	mp3	Compact Flashkort	Flash	amoled-skärmar	wpa 3	dci-p3-klass
33	pc:n	sd/mmc-kort	Blu-ray	bluetooth-headset	**pluggar du in (v.)**	wifi 6-stöd
34	PDA	pcmcia-kort	usb 3	micro-usb	**pluggar du in (v.)**	**ip-klassad (adj.)**
35	*wlan*	usb-värd	esata	micro-sd-kortet	*keystone*	flash-lagring
36	pc	dvd-spelare	hdmi 1.4	hd-skärm	**plugga in (v.)**	micro-sd-kort
37	chatt	pc-användaren	full hd	hdm-utgång	dlp	qr-koden
38	chatt	tft-skärm	*super hybrid engine*	blu-ray-brännare	steamers	wpa 3-stöd
39	*community*	Compact Flash-kort	upnp	hd-media	steamer	wifi-säkerheten
40	*local area network*	sd-kort	daap	hd-videokamera	steamern	mesh-nätverk
41	lan	Bluetooth-kort	ftp	Flash-minne	*slime*	wifi 6-funktion
42	adsl	ide-hårddiskar	http	hdmi-utgång	vpn	ethernet-portar
43	*asymmetric digital*	dvd-marknaden	secure copy	usb-kontakt	ransomware	usb 3-port

	subscriber line					
44	adsl	dv- eller digital8-kamera	smb	usb-kontakt	vpn	wifi 6-hastighet
45	*ems*	Firewire-kort	afp	usb 2-portar	vpn	wifi 6-routrar
46	dvd	dvd-spelare	url	esata-port	vpn	wifi 6-funktioner
47	equalizer	dvd-brännare	http	imap-server	vpn	wifi-inställningar
48	pixel	dvd-spelare	ftp	mejl-fetch	wifi 6	wpa3-stöd
49	communities	Firewire-kort	torrent	ssd-disk	tracker	wifi-säkerheten
50	chatt	mp3-filer	wifi	wan-port	tracker	mesh-stöd
51	**dejta (v.)**	*chattrobotar*	smartphone	zero day-virus	tracker	hdmi-kabel
52	dejt	chattrobotarna	drive-by-downloads	usb-minnen	tracker	hdmi-bildkälla
53	dejten	dvd-ägare	*blockers*	**bootbar (adj.)**	geofencing	vpn-tjänster
54	bondage	dvd-spelare	*rootkit*	*zero day-typ*	trackern	vpn-tjänst
55	dejt	dvd-spelare	lagg	**bootbar (adj.)**	tracker	vpn-tjänst
56	smileys	dvd-utgåvor	*eye-tracking*	*zero day-virus*	tracker	vpn-tjänsten
57	**dejta (v.)**	*cacheminne*	*gateway*	zero day-hot	geofencing	vpn-tjänst
58	dejten	cache-minnet	hd	image-kopia	tracker	vpn-funktion
59	dejten	dvd-film	*high definition*	eye-trackingtekniken	tracker	vpn-klient
60	dejten	dvd-spelare	pbx	eye tracking-system	geofencing	vpn-tjänsten
61	chatt	mp3-spelare	*private branch exchange*	vr-handske	tracker	vpn-tjänst
62	gps	surroundsound-anläggning	qos	**sql-baserat (adj.)**	wifi	vpn-tjänst
63	Bluetooth	standbytid	*quality of service*	embed-koden	tracker	vpn-tjänst
64	*wlan*	lcd-skärm	sip	hd-bild	wifi	vpn-tjänsten
65	gps	standbytid	*session initiation protocol*	ip-nummer	geofence	vpn-funktion
66	***wearable* (adj.)**	usb-portar	uri	hd-upplösning	*fintech*	vpn-tjänst
67	gps	usb-portar	*uniform resource identifier*	hd-kamera	financial technology	wifi-nätverk
68	gps	mp3-spelare	voip	netbook-pc	**roota (v.)**	vpn-tjänst
69	*global positioning system*	mp3-spelare	*voice over internet protocol*	blu-ray-spelare	**rootade (adj.)**	vpn-funktion
70	pc	play-knapp	beta	tn-panel	**roota (v.)**	gps-trackers
71	pc	clipart-bild	hd	blu-ray-spelare	*trustzone*	oled-laptop
72	ups	shareware-version	gateway	Play-kanaler	**cracka (v.)**	rfid-blöja
73	*uninterruptible power supply*	dejtingsajterna	multitasking	blu-ray-läsare	**cracka (v.)**	*gps-tracker*
74	pc	nätdejting	multitouch	full hd-upplösning	vpn	gps-tracker
75	pc	nätdejt	blu-ray	s-video	vpn	tracker-modeller
76	pc	dejtingkulturen	hdmi	blu-ray-läsaren	vpn	gps-tracker
77	pc	**blinddejtade (v.)**	multitouch	hdmi-ingång	*bloatware*	Street View-läge
78	pc:n	lunchdejt	hdmi	vga-utgång	ssd	geofencing-funktionen
79	*ai*	chattdebutanter	hdmi	firewire-port	hdr	wifi-funktion
80	artificial intelligence	gps-mottagare	*facerape*	tablet-datorer	*batch*	push-påminnelser
81	**vobbla (v.)**	*kropps-lan*	*facerape*	gps-mottagaren	*adware*	gps-tracker
82	pc	kropps-lanet	facerape	app-butik	wifi	ar-funktion
83	pc	dvd-filmer	*inbox*	sökapp	*deepfake*	*ar-finessen*
84	*peer-to-peer*	dvd-spelare	appar	pdf-filer	*meme*	ar-vyn
85	cookies	dvd-box	*appar*	zip-arkiv	meme	geofence-funktionen
86	cookies	**betatestas (v.)**	appar	usb-minne	meme	qr-kod
87	*cookies*	wav-format	app	usb-hubb	*flashcard*	gps-trackern
88	cookies	wav-filer	*augmented reality*	usb-mus	gaming-ultrabook	geofence-funktion

89	cookie	wav-format	appar	usb-hubb	powerbank	sim-kort
90	cookie	mp3-filer	apparna	usb-minne	powerbank	wifi-nät
91	cookies	mp3-spelaren	LinkedIn-appen	usb-minne	wifi 6	*totp-koder*
92	cookies	wav-filer	appen	usb-datormus	gamers	totp-stöd
93	cookies	wav-filer	appen	usb-hubb	4k-oled	login-uppgifterna
94	pc	wav-filerna	appen	usb-minne	true wireless	vpn-tjänst
95	mp3	mp3-fil	appen	usb-minnet	*keylogger*	vpn-leverantören
96	equalizer	wav-format	Kindle-appen	usb-hubben	*ransomware*	vpn-leverantör
97	*cookies*	wav-filerna	hubben	usb-kabeln	*adware*	*oem-licens*
98	cookies	Play-knappen	makeover	usb-kabeln		hidpi-läge
99	*flatrate*	wav-filer	**plugga in (v.)**	usb-kabel		*batchkonvertering*
100	pc	wav-filer	smartphone	usb-hubben		oem-version
101	shareware	Belgian blue-storlek	usb	usb-portar		zip-fil
102	cookies	Readme-filer		micro-usb-porten		wifi-nätverk
103	mp3	Readme-filen		micro-usb-porten		deepfake-appen
104	mp3	Readme-filerna		usb-hubben		oled-laptop
105	mp3	cookies-filer		usb-minnet		meshpaket
106	mp3	cache-minnet		micro-usb-kontakten		amoled-skärm
107	*mp3*	mp3-format		usb-kabeln		wifi 6-router
108	***lossy* (adj.)**	wav-filer		micro-usb-kabeln		wifi 6-router
109	mp3	mp3-filer		usb-kablar		mesh-paketet
110	wav	mp3-filer		usb-hubb		meshrouter
111	mp3	wav-filer		usb-minnet		meshrouter
112	*plug-in*	mp3-filer		usb-hubben		wifi 6-router
113	plug-in	Line-In kontakten		usb-sladd		meshrouter
114	mp3	wav-fil		usb-hubben		meshrouter
115	*skins*	mp3-filer		usb-minnet		wifi 6-router
116		wav-filerna		usb-hubben		meshrouter
117		mp3-fil		usb-hubb		meshrouter
118		mp3-sändningar		usb-minnet		vpn-tjänst
119		mp3-filer		usb-minnet		vpn-tjänst
120		mp3-fil		usb-hubben		vpn-tjänst
121		mp3-formatet		usb-portar		ai-funktioner
122		mp3-filer		hubben		vpn-tjänst
123				usb-kabeln		oled-tv
124				usb-minnet		oled-tv
125				usb-minne		gps-tracker
126				usb-minne		gps-tracker
127				usb-minnet		gps-tracker
128				usb-högtalare		gps-tracker
129				usb-minne		gps-tracker
130				usb-teknik		botnät
131				ip-tv		
Totalt	**115**	**122**	**101**	**131**	**97**	**130**